

מה קרה במאה הששית?

סדנת החוקרים של האגודה הישראלית ללימודים ביזנטיים תשפ"ב

מקובל לראות במאה הששית לסה"נ את שיאה של תקופת השפע הביזנטית בארץ ישראל וסביבתה - התפשטות מאסיבית של יישובים גם לאזורי השוליים המדבריים, פריחה של מנזרים וכנסיות שהופכים למרכיב מרכז בנוף הבנוי של הארץ, ושיא במסחר המקומי והבינלאומי.

יחד עם זאת, מחקרים שנערכו בשני העשורים האחרונים באזורים שונים וברזולוציה גבוהה בכל הקשור לכתובות המדויקת של האתרים, מזהים מגמות מנוגדות בכמה מאזורי הארץ - ירידת ההתיישבות בגליל המזרחי כבר במאה הרביעית, דעיכה מהירה של יישובי הנגב במחצית המאה הששית, העדרם של יישובים כפריים מהתקופה הביזנטית באזור ירושלים, והצטמצמות הישוב הכפרי בצפון עבר הירדן, אולי בשילוב אירועים גיאומורפולוגיים של סחיפה והצטברות קרקע.

במקביל לתהליכים הללו נראה כי דווקא בתחום הבנייה הדתית מהווה המאה הששית תקופה של התעצמות, הבאה לביטוי בבנייה והרחבת מתחמי כנסיות ומנזרים ואף בתי כנסת, ברחבי הארץ.

במקביל לתובנות הללו התחדש לאחרונה הדיון בהשפעתם של גורמים סביבתיים חיצוניים על מערך היישוב בתקופה זו - מגפת הדבר היוסטיניאנית כגורם ששינה את המאזן היישובי ואולי הביאה להתערערת המסחר הבינלאומי בים התיכון, ואירועים סביבתיים מקומיים כמו שנות בצורת רצופות.

סדנת החוקרים תעסוק באופן ממוקד בתהליכי ההתיישבות לאורך המאה הששית, תנסה לעמוד על מאפייני דמיון ושוני בין אזורים בארץ - הגליל, ירושלים ושפלת יהודה, דרום מישור החוף והנגב, כמו גם על השפעתם של הגורמים הסביבתיים.

מפגשי הסדנה יתקיימו ב ZOOM אחת לחודש, בימי ראשון בשעות הערב, בין 18:00 ל 20:00 . חלק מהמפגשים יתקיימו באנגלית בשל השתתפותם של קולגות מחו"ל.

אנו מקווים לקיים מפגש בלתי אמצעי לסיכום הסדנה בחודש יוני בתקווה שבריאות הציבור תאפשר זאת.

אנו מצפים לסדנה מעשירה ומלמדת.

הועדה המארגנת:

יוסי פטריך, גדעון אבני, עוזי ליבנר ויעקב אשכנזי

תכנית הסדנה

31/10/2021 - מושב פתיחה: המקורות לחקר התקופה

דברי פתיחה: יוסי פטריך

היסטוריוגרפיה: אבי לניאדו

המקורות היהודים: הלל ניומן

הממצא האפיגרפי: לאה די-סגני

מגיב: עודד עיר-שי

12/12/2021 - היישוב הכפרי – חלק א (באנגלית)

הגולן: מיכאל אוזבנד

הגליל המערבי: מוטי אביעם

עבר הירדן: באסמה המארנה (אוסטריה)

תגובה עם דגש על הגליל המזרחי: עוזי ליבנר

9/1/2022 - היישוב הכפרי – חלק ב

מרחב ירושלים: ג'ון זליגמן

שפלת יהודה ומישור החוף: איתמר טקסל

הנגב: יותם טפר

מגיב: גדעון אבני

13/2/2022 - ההיישוב העירוני – חלק א (באנגלית)

בית שאן: בני ארובס וגבי מזור (שתי הרצאות נפרדות)

גרסה: אכים ליכנטברג (גרמניה)

ציפורי: זאב וייס

[דברי תגובה וסיכום יבואו בסוף המושב הבא]

6/3/2022 - היישוב העירוני – חלק ב (באנגלית)

ירושלים: אורן גוטפלד

קיסריה : פטר גנדלמן

עזה – קתרין סליו (צרפת)

מגיב – יוסי פטריך

3/4/2022 - מבני דת

בתי כנסת: חיים בן דוד

מנזרים: תמר בקנר

כנסיות: יוסי פטריך

מגיבה (עם דגש על פסיפסים): רינה טלגם

8/5/2022 - האימפקט הסביבתי: רעידות אדמה, שינויי אקלים, המגפה היוסטיניאנית

דברי פתיחה – ריכב רובין

עדות הממצאים החדשים מהנגב: גיא בר עוז

עדויות למגפה בארץ ישראל ובעבר הירדן: ננסי בנוביץ'

המגפה היוסטיניאנית והשפעתה: לי מרדכי

מגיב (עם דגש על עדויות לשינוי אקלימי): ריכב רובין

12/6/2022 - שולחן עגול מסכם (אופציונאלי – עדכון יימסר בהמשך)